

BAJAĆ (77) *vb impf*

Oba a jasne.

inf bajać (8). ◇ *praes 1 sg* baję (3). ◇ *2 sg* bajesz (5) ◇ *3 sg* baję (8). ◇ *3 pl* bają (29). ◇ *praet 2 sg m* -eś bajął (1). ◇ *3 sg m* bajął (1). ◇ *2 pl m pers* -ście bajali (1). ◇ *3 pl m pers* bajali (7). ◇ *fut 3 pl subst* będą bajać (1). ◇ *imper 2 sg b(a)j* (1). ◇ *3 pl* niechajże bają (2). ◇ *con 3 sg m* by bajął (3). ◇ *pass praes 3 pl* bają się (1). ◇ *impers praet* bajáno (3); -áno (2), -(a)no (1). ◇ *part praes act* bajać (3).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. *Opowiadać baśnie, mity, bajki; snuć opowieści (zwłaszcza o poetach); gawędzić, prawić, rozprawiać; confabulari, fabulari* Mącz, Calep, Cn; *serere fabulas, confabulari fabulas, fabulam narrare, fabellam narrare* Cn (32) : Czytałem już Poety/ mawiał s Philozophy/ [...] Przedię trefić nie mogę aby sie zgodzali/ Bo iedni mędrówáli á drudzy báiali. *RejWiz* 81v; *Prot* C3; *KochWr* 30; *Calep* 237a, 403a; *CiekPotr* 4.

bajać co (8): *RejWiz* 6v, 79v; *Mącz* 376d; *Prot* B3v; *PudlFr* 31, 48; *Wízytko to słowá/ co ie ludzióm* báią *Górntroas* 31; *JanNkar* D. *Cf bajać ze zdaniem dopełnieniowym, Frazy, Zwrot.*

bajać komu (3): *Pitheus/ puścił tę był sławę między ludzie o Thezeufye bękárcie żeby myał być* fynem *Neptunufowym Bogá yáko Poethowye sóbye báya* *Morskyego GliczKsiąż* B5v; *Górndworz* K3; *Górntroas* 31. *Cf bajać co, Frazy.*

bajać o kim, o czym (13): *RejRozpr* K2; *KOnftántyn na Ołtrodze/ zacne Kfiążę było/ Ktore s* fwą wielką *ślawą/ Koronie służyło. Ze onym Bohátyrem/ o których báiano/ Godzien był íście ná wżem/ by go było zwano. RejZwierz* 91v; *Byłem kiedyś PROTEVS iedyny ná świecie. [...] Oceanus on wielki y Thetis nadobna. Rodzicy moi byli/ mnie zá Bogá miano/ O mnie w mądryy Grecyey nawięcey báiano. Prot* A3; *tedy sie do tego trefił on Ezop rzkomo z głupią chytry mędrzec/ y począł im báiać o lifce RejZwierc* 39v, 170, 176v, 186, 250v; *CzechRozm* 6v [2 r.]; *ModrzBaz* 108; *KochPhaen* 10; *JanNkar* D. *Cf bajać ze zdaniem dopełnieniowym, Przysłowie, Frazy.*

Ze zdaniem dopełnieniowym (5); *Mącz* 145c; *RejFig* A3; *Centaurowie byli okrutni ludzie ktorzi* iż *napirwey ná konioch ieżdźić poczęli/ przeto o nich Poetowie báiali/ żeby zády końskie mieli. ModrzBaz* 108; *CO báią Poétowie/ że różné ofiary Różnym Bogóm czyniono PudlFr* 48; *JanNkar* D.

Przysłowie: Práwie o żeláznym wilku báią RejRozpr K2; *Choć w Rzeczypospolitey wielkie szkody znáią/ By o żeláznym wilku o niey sóbie báią. RejZwierc* 250v, 186 [ogólem 3 r.].

Frazy: »baba (baby) baje (będą bajać)« (2): *Albo y Wergiliuż gdy wiedzye s przełáie/ Ony dziwne fábuły co ie bábá báie. RejWiz* 6v; *PudlFr* 31 *cf »bajać baśni«.*

»Ezop baje (bajał)« (2): *Prosto iestechmy iáko on dziad co o nim Ezop báiał/ ktory nioł w gorący dzień brzemię drow z lálá ná sóbie. RejZwierc* 170; *KochWr* 30.

»poetowie bają (bajali)« [*szyk zmienny*] (4 : 3): *GliczKsiąż* B5v; *Mącz* 145c, 376d; *Prot* B3v; *Pháeton/ iáko báią Poetowie/ był fyn Słóńca ModrzBaz* 107 *marg*, 108; *PudlFr* 48.

»(aby) starzy (stary) bajali (bajał)« (2): *bo fą ine zabáwy przyśthoyné człowiekowi fтарыmu. [...] to podobno aby fтары młodym báiał. Górndworz* K3; [*Pogani trzymali że*] *Mars woyny ípráwuie: y infze tym podobne plotki/ o ktorych z dáwná fтары báiali/ y iefzcze teráznieyfzy báią. CzechRozm* 6v.

Zwrot:»bajać baśni (bajki)« [szyk zmienny] (1 : 1): Báby nam będą báiać iákié báyki śmiefzné/ My wiérŹe będziém łpiéwác/ y pieśni wćiefzné. *PudłFr* 31; *RejWiz* 79v.

2. Z zabarwieniem ujemnym: pleść głupstwa, gadać od rzeczy, mówić rzeczy niepewne, nie sprawdzone, plotkować, łgać (45) : Wierę łnadz z Seymu náłłego Niełlychamy nic dobrego IuŹ to kielká niedziel báia A w niwczym łie niezgádzaią *RejRozpr* Dv; *RejKup* cc4v; Więc teŹ łi nieukowie/ co piłmá nie máia/ Gdy nie mogą mędwóóc/ niechayŹe wŹdy báia. *RejFig* Ee4; *Mącz* 113b; *LeovPrzep* b3v; Tákłi coł ludzie tarkáia CŹyli prawdá/ cŹyli báia. *MWilKHist* 13v.

bajać co (7): *Rejłóz* C6; *GliczKsiąŹ* K7; Mniemacie wy podobno/ Źe to wam baiano/ Kiedi wobiazd Kijowa liedm mil powiadano. *KochSat* A3; *Mącz* 401d [2 r.]; Co tám báiefŹ OzeafŹu? Aboć niedoŹtaie kwáłu? *MWilKHist* E2; *GórnRozm* A4. Cf *bajać o kim, o czym, Przysłowie, Zwroty*.

bajać komu (4): *KochSat* A3; *GórnDworz* Z6, *GórnRozm* A4; Prawdáli to/ co ludzie powiedáia/ A boiaŹliwi tákowymŹe báia: IŹ chočia zmárłe ludzi w grób zchowáia/ Przedłię nie koniec łwego Źyčia máia *GórnTroas* 29. Cf *bajać ze zdaniem dopełnieniowym, Zwroty*.

bajać o kim, o czym (4): Alem cŹegos Źállychnęła Chociam Ź daleka łtanęła IŹes tu cŹos o mnie baiał A łnadzies mi z káta łaiał *Rejłóz* C6; A o Polakoch łobie ledwe tám báiałi/ IŹ teŹ łá iáko ludzie/ ktorzy ie widáli. *RejFig* Ee4; *Prot* C3; *SienLek* 89.

bajać nad czym: WSzytko mówiłŹ nádemná/ á nic mi nie dáiefŹ/ Moia fébrá nie lubi/ kiedy nádnia báiefŹ. *PudłFr* 46.

Ze zdaniem dopełnieniowym (2): A chłop łtoiác iáł báiać/ iŹ Wroná ná Swini/ Jechála áŹ do rzeki/ á bába zá nimi. *RejFig* Ee3v; bo tám ten wiek/ thák iefł dáłeki od náłŹego/ iŹ nam oni mogą báiać tho cŹo chcá *GórnDworz* Z6.

Przysłowie: yákoby trzy po trzy báyał. *GliczKsiąŹ* K7.

Zwroty:»bajać bajkę«: Somnium item, Metaph.[...] łen powiedáłŹ/ álbo wierę mu łie łni/ báye baykę. *Mącz* 401d.

»bajać jako o dziewięsiłach«: prawdáłŹ owo bywa/ czy to nam báia/ iáko o dziewięsiłach? *GórnRozm* A4.

a. W polemice religijnej katolicko-protestanckiej: głosić błędne wierzenia, szerzyć fałszywą naukę (25) : [Pleban] Thanieć gra miałto łpiewanyá A baiiec miałto kázaná. *RejKup* m2, bb6; GdyŹ on łam z inłŹymi ná inłŹych mieyłcách to twierdzi/ iŹ Bog łam páłcem łwym/ ábo ręká łwą/ to iefł przez łyná iáko oni báia to cŹyniic miał *CzechEp* 320.

bajać co (11): *RejKup* b7, k7v, n6, o5v, cc4v; *GrzegRóżn* B3; *CzechRozm* 161v; iuŹ teŹ záraz/ vpáda nie tylko tá X. K. ale y oná bayká AthánáŹego ktorá teŹ báie o dyable *CzechEp* 205, 178, 204, 356. Cf *bajać o kim, o czym, Zwroty, Szeregi*.

bajać komu: A gdziecz teras plotky ony. Cołdzie nam onych bayali. *RejKup* K7v.

bajać przeciwko komu (1): iako Kálwin cŹęłto o thym rozdŹieleniu przeciwko nam báie *GrzegRóżn* C2v.

bajać o kim, o czym (9): Bo tam juŹ wiecz zakał łtary włłitky błędy/ y teŹ czary łłcie nie mocy nimayá Co dzis onych Ludzie bayá *RejKup* o4, k7v; *RejWiz* 21v; *GrzegRóżn* C2v; iŹ y tego nigđziey w piłmie łwięty m nie cŹytam/ co teŹ niektorzy nowi náucŹyciele/ o przeniefieniu náłienia Jozeffowego

w żywot Máryey zá ípráwą duchá świętego báią *CzechRozm* 161v, 48v, 120v; *CzechEp* 205, 356. Cf *bajać przeciwko komu, Zwroty*.

bajać przed kim (2): tedy to głúptwo iest tego íe domyílác/ y o tym przed ludzmi báiąc ony w błąd záwodzić *CzechRozm* 48v; *CzechEp* 204.

Ze zdaniem dopełnieniowym (2): *GrzegRóżn* B3; gdyż báią drudzy/ żeby kréw ciekłá z oftyey *CzechEp* 66. Cf *Szeregi*.

Frazy: »jako heretycy (błúznierze) baja« (2): *CzechEp* 224; [*ludzie są usprawiedliwieni przez dary Jezusowe w nich będące*] á nie przez íprawiedliwość włáfná Páná Chrístułowá: iáko haeretycy báią. *WujNT* 673.

»babie bajki się baja«: áby íię y to obaczyło/ íeílíz tám może być prawdá zbáwienna/ gdzie íię takie bábie/ y ízkodliwíże niż bábie bayki báią? *CzechEp* 204.

Zwroty: »bajać leda co« (5):[*kupiec do plebana*] Bothy dziwno wýtcko grodzjś A nicem tu nie dowodzjś Iedno tak lyeda Czo bayeś Albo grozyś albo łageś *RejKup* n6, o5v, cc4v; iáko niektorzy o nim [*o Antychryście*] ládá co báiali *CzechEp* 356, 178.

»bajać o plotkach« (2): *RejKup* k7v; Iákoż íe nie wtydáią o tych plotkach [*o piekle*] báiać *RejWiz* 21v.

»bajać przed prostymi ludźmi« (2): *CzechRozm* 48v; Co íeílí íię Chríftyáninowi práwemu godzi y przyítoi mowić: y ták to przed próftymi ludźmi báiać/ nákrótce obaczaamy *CzechEp* 204.

»plotki bajać« (2): A ty íię iuż Popie vznay A tych plotek wieczey niebay *RejKup* k7v, b7.

Szeregi: »bajać i mniemać«: Abo więc mułzá to (z Turki y z Zydy y z bráthem íwoim Sábelliufzem) báiać y mniemáć że íię nic nie wćieliło/ abo iż Kryíthus iest ízczyry y nági człówek/ ábo że then ich ieden Troiáki Bog Eísentia wćielił íię. *GrzegRóżn* B3.

»kazać albo bajać«: Stąd żełcye też nam próftem láikom kazáli/ álbo/ iż włáfnyey rzekę/ bájali/ przykłády íwyętych przywodząc *KromRozm I* Lv.

Synonimy: 1. *klektać, rozprawiać*.

Formacje współrdzenne: *nabajać, pobajać, rozbajać się, zabajać, zbajać*.

Cf **BAJANIE, BAJĄCY**